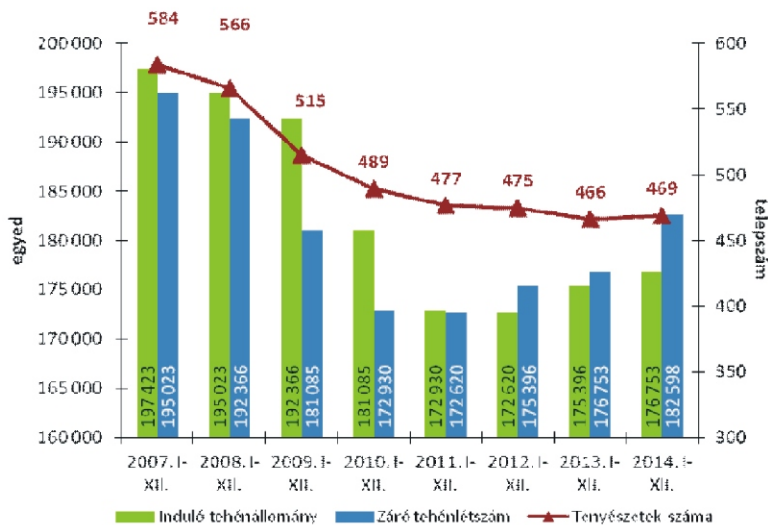
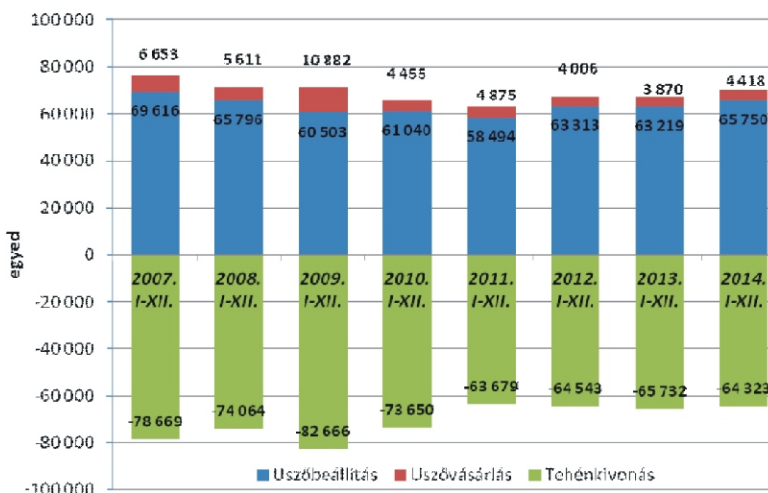

IX. A TEJÁGAZAT ÖKONÓMIÁJA

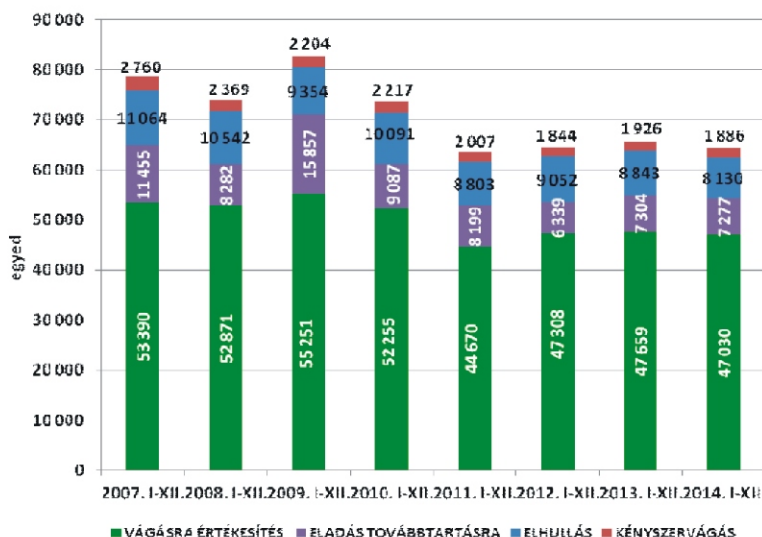
1. ábra: Az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetek száma, induló és záró tehénlétszáma (db, 2007-2014., I-XII. hó)

2. ábra: Az üszőbevétel és tehénkivonás alakulása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014., I-XII. hó)

3. ábra: A tehénkivonás megoszlása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-XII. hó)

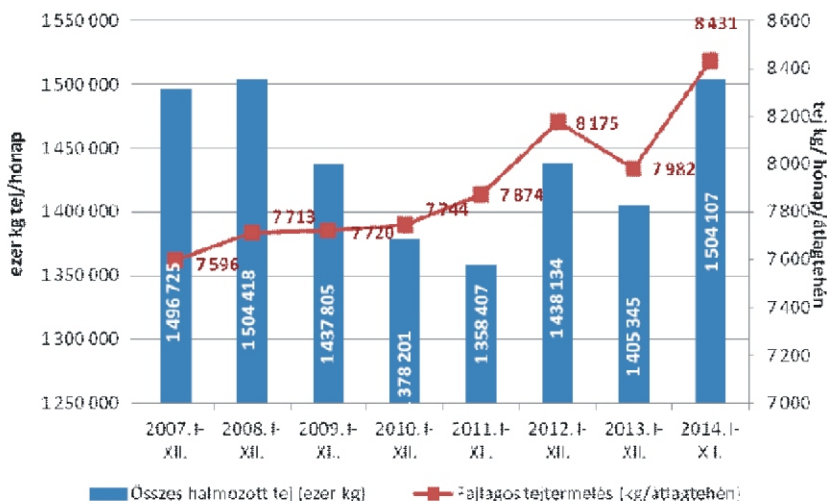

Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek száma 3-mal (+0,6%) 469-re nőtt az elmúlt év azonos időszakához képest. 2014. december végén a 2013. decemberihez képest 5.845-tel (+3,3%) több tehenet tartottak a termelésellenőrzött állományokban, ami az elmúlt 8 év legnagyobb állománybővülésének felel meg! Novemberhez képest az „A” módszerrel ellenőrzött tehenészetek száma 9-cel (+2%) több, míg az elmúlt 8 év alatt számuk 19,7%-kal (-115) kisebbedett. 2007 decembere óta a záró tehénlétszám ennél kisebb mértékben, 12.425 egyeddel (-6,4%) csökkent, így a telepenkénti átlagos tehénlétszám 334-ről 389-re nőtt. A termelésellenőrzött tehénlétszám 2011 óta folyamatosan emelkedett és meghaladta a 2009-es szintet.

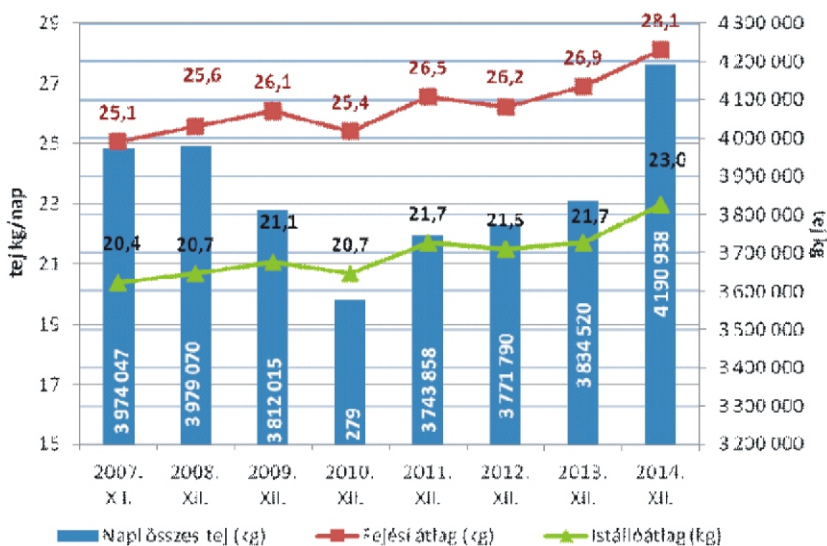
Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek januári 1-i induló tehénlétszáma 2013-ról 2014-re kismértékben (+1.357 tehén; +0,8%) nőtt, de 2014-ben a tehenek száma ennél jóval nagyobb mértékben emelkedett (+5.845 egyed; +3,3%). Ennek elsődleges oka, hogy a kivont tehenek száma -2,1%-kal (-1.409 tehen) kisebb 2013-hoz képest, míg az egyébként is magas szinten lévő üszőbeállítások száma jelentősen emelkedett (+2.531 egyed, +4,0%), gyakorlatilag a 2008. évi szintet elérve. Az állománypótlás egésze szempontjából kevésbé meghatározó üszővásárlások száma 2014. november-decemberben jelentősen megugrott az év első tíz hónapjához képest. A vásárolt üszők száma 2014-ben meghaladta a 4,4 ezret, vagyis az üszővásárlások száma 1 év alatt 14,2%-kal nőtt (+548 egyed). Összességben 2014-ben a kicsi tehénkivonásnak, a nagy üszőbeállításnak és a növekvő üszővásárlásnak a hatására a termelésellenőrzött tehénállomány jelentős növekedése figyelhető meg.

Az állományváltozási adatokon belül, a tehénkivonás megoszlását tekintve elmondható, hogy a vizsgált nyolc éves periódus teljes időtartama alatt éves szinten az állományból kivont tehenek döntő többségét vágásra értékesítették (66,8-73,3%-át), a 2014. évben 73,1%-át. A selejtezett tehenek száma 2014-ben 47.030 volt. Ezen felül a tehénkivonások 2,9%-áért a kényszervágás (1.886 egyed), 12,6%-áért (8.130 egyed) pedig az elhullás volt felelős, amelyek a legalacsonyabb részarányok közé tartoznak a megelőző hét év azonos időszakához képest, míg az átlaghoz hasonló arányban (11,3%-ban, 7.277 egyed) továbbtartásra értékesítették az állatokat. A tehénkiadás megoszlása nagyon hasonló volt az előző év azonos időszakához, annyi különbséggel, hogy a kivont tehenekből kevesebb hullott el és többet értékesítettek vágásra. A 2014. január 1-jei induló tehénlétszámhoz viszonyítva 2014-ben a tehenek 26,6%-át selejtezték, 1,1%-át kényszervágták, 4,6%-uk elhullott, 4,1%-át pedig továbbtartásra értékesítették, így összesen a tehenek 36,4%-át vonták ki a termelésből, ami az elmúlt nyolc év legkisebb tehénkivonási aránya.

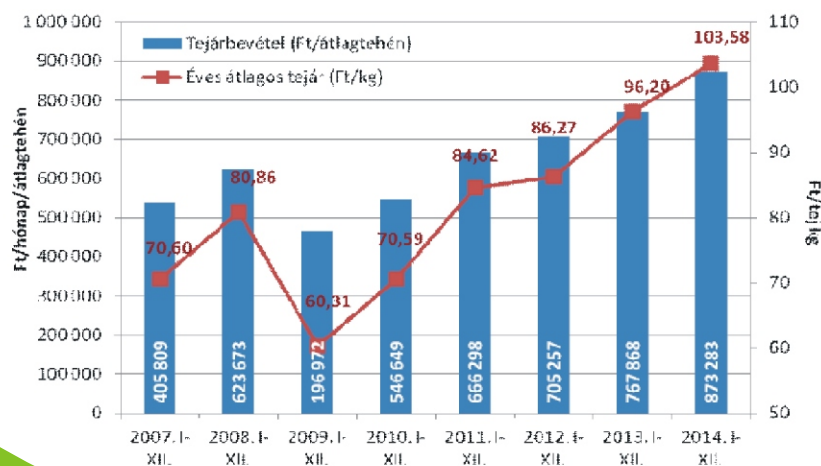
4. ábra: Összes halmozott és fajlagos tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-XII. hó)

5. ábra: Fejési és istállóátlag, valamint a napi összes tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014., I-XII. hó)

6. ábra: Tejárbevétel és az éves átlagos tejár az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014. I-XII. hó)

Az „A” típusú ellenőrzésben részt vevő tehenek számának csökkenése csak 2011-ig volt látható az összes halmozott éves tejtermelésben, azóta ismét növekedésnek indult. Ennek oka, hogy az elmúlt 8 év alatt a kalkulált átlagtehenenkénti éves fajlagos tejtermelés 835 kg-mal (+11,0%) 8.431 kg-ra nőtt, ezen belül az elmúlt egy év alatt kiemelkedő mértékben, +449 kg-mal (+5,6%) emelkedett. A fajlagos tehenenkénti tejtermelés még az eddig rekordévnak számító, 2012. évi termelést is felülmúlja 256 kg-mal. A valamelyest emelkedő állatlétszám és a növekvő fajlagos tejtermelés eredménye a bővülő összes halmozott tejtermelés, ami a 2013. év termelését közel 98,8 ezer kg-mal, +7,0%-kal haladta meg, és gyakorlatilag elérte a 2008. évi szintet.

A nagyobb összes halmozott tejtermelés természetesen megmutatkozik a magasabb napi összes tejben is. 2014 decemberében ez a mutató jóval nagyobb volt az előző év decemberi adatához képest (+356.418; +9,3%), és az elmúlt 8 év messze legmagasabb december havi termelési szintjét jelentette (!). Emellett a decemberi tejtermelési adatok vizsgálva elmondható, hogy 2007 óta 2014-ben volt mind a fejési átlag (28,1 kg), mind az istállóátlag (23,0 kg) kiemelkedően a legnagyobb, 3,05, ill. 2,57 kg-mal több (+12,2%, ill. +12,6%), mint 2007 decemberében, és 1,22, ill. 1,26 kg-mal több (+4,5%, ill. +5,8%), mint 2013 decemberében. A fejési és az istállóátlagnak erőteljesen növekvő trendje figyelhető meg 2010. óta, de a növekedés mértéke kiemelkedő volt 2014-ben.

Az átlagtehenenkénti tejárbevétel 2014-ben kimagasló, 873 ezer Ft volt átlagosan, 13,7%-kal több 2013-hoz képest, ami egyrészt a fajlagos tejtermelés jelentős, 5,6%-os növekedésének volt köszönhető, másrészt, pedig a termelői tejár 7,7%-os emelkedésének. Mindez annak ellenére is igaz, hogy a kedvezőtlen nemzetközi tejiaci folyamatok miatt a hazai tejfelvásárlási árak jelentősen, 15-20 Ft-tal csökkenve 90-95 Ft közötti ársávba kerültek 2014 végére, ami már a 2013. decemberi termelői tejárakhoz képest is 5-10%-os csökkenést jelent. Bár az Egyesült Államokban nőtt a nyerstej ára, de a világgiacon meghatározó másik két régióban, Új-Zélandon és az Európai Unióban enyhén tovább csökkent a tej átlagára, és a tejtermékek tőzsdei előjegyzési árai is folyamatosan zsugorodtak, így egyelőre a hazai tejár további kisebbedése várható. Összességben 2007 és 2014 között a tejár 46,7%-kal emelkedett, ami a fajlagos tejtermelés 11,0%-os növekedésével együtt 62,8%-os tehenenkénti tejárbevétel-növekedést jelentett a termelőknek.

Dr. Ózsvári László PhD, MBA

tanszékvezető egyetemi docens

SZIE ÁOTK, Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrárgazdaságtani Tanszék